

Европейска година на **активния живот на възрастните хора**
и солидарността между поколенията 2012

Приносът на ЕС към
**активния живот на
възрастните хора
и солидарността
между
поколенията**

Финансирано по линия на

Нито Европейската комисия, нито което и да е лице, действащо от нейно име, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата брошура информация.

Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“

Отдел D.3

Ръкописът е завършен през юни 2012 г.

© Снимка на корицата: Getty Image

За всяка употреба или възпроизвеждане на снимков материал извън авторското право на Европейския съюз трябва да бъде искано разрешение директно от притежателя(ите) на авторските права.

Europe Direct е услуга, която ви помага да намерите отговор на вашите въпроси за Европейския съюз.

Единен безплатен телефонен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Някои мобилни оператори не предоставят достъп до телефони, започващи с 00 800, или таксуват тези обаждания.

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>). В края на изданието ще намерите библиографско каре, а също така и кратко резюме.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2012 г.

ISBN 978-92-79-25118-4

doi: 10.2767/66486

© Европейски съюз, 2012 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Printed in Belgium

ОТПЕЧАТАНО ВЪРХУ ХАРТИЯ, ИЗБЕЛЕНА БЕЗ УПОТРЕБА НА ЕЛЕМЕНТАРЕН ХЛОР (ECF)

Предговор от комисар Андор

Ние сме склонни да забравяме, че застаряването на населението е едно важно постижение — резултат от по-здравословните условия на живот и постиженията в медицината, които намаляват преждевременната смърт. Също така хората сега имат по-голяма свобода на избор относно това дали да имат деца и кога.

Безспорно вярно е, обаче, че бързото застаряване на населението в Европа през следващите десетилетия и предстоящото пенсиониране на поколенията от следвоенния бум в раждаемостта представляват истински предизвикателства. Много хора се опасяват, че животът ще стане по-труден в обществата с по-голям процент на възрастните хора, в които ще живеем и че напрежението и дори откритите конфликти между поколенията ще бъдат неизбежни.

Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията 2012 се опита да предвиди всички такива отрицателни явления. Ключът е в подпомагане на активния живот на възрастните хора във всички аспекти на живота — от професионалните, общностните и семейните дейности до капацитета за остаряване в по-добро здраве и независим живот. Това ще бъде основата за солидарност между поколенията през следващите години. Това означава, че като остаряваме, ние запазваме контрол над нашия живот, вместо да зависим от по-младите поколения.

Активният живот на възрастните хора започва на работното място. Една трета от европейците споделят в проучване, проведено наскоро от Евробарометър, че те биха желали да продължат да работят дори след като достигнат възрастта, при която имат право на пенсиониране, макар и не на пълен работен ден. В момента, обаче, малка част от европейците имат възможност за това.

В същото време това предполага промяна в нашите възгледи относно това какво означава човек да бъде стар, изместване на границата между „млад“ и „стар“ с увеличаване на продължителността на живота и оценяване на подкрепата и опита, които по-възрастните хора могат и наистина предлагат

във всички области на живота. Активният живот на възрастните хора също така включва по-добра подкрепа за хората в напреднала възраст, които имат нужда от такава, така че уврежданията, свързани със здравето да не водят автоматично до изключване и прекомерна зависимост от помощта на други, но да се гарантира достоен живот.

Това е основен въпрос, който стои на дневен ред и който изисква участието на органи от всички равнища на държавно управление, предприятията, синдикатите и гражданското общество. Основните политически инструменти са в ръцете на лицата, отговорни за разработване на политиките в държавите-членки. Европейският съюз (ЕС) следва да изиграе своята роля в това отношение. Той трябва да мобилизира широк набор от политически инструменти за подпомагане на държавите-членки и другите заинтересовани страни при техните усилия.

Европейската година на активен живот на възрастните хора предоставя на всички нас възможност да се замислим с какво можем да допринесем за реализиране на активния живот на възрастните хора и какви нови инициативи можем да предприемем през следващите години. Тази брошура представя приноса на ЕС към активния живот на възрастните хора и ролята му на силен партньор в това отношение.

Надявам се, че тази брошура ще засили решителността за съвместна работа на европейско равнище и предприемането на енергични мерки във всички държави-членки за насърчаване на активния живот на възрастните хора, като по този начин се гарантира, че солидарността между поколенията може да устои на изпитанията пред остаряването на населението.

Ласло Андор

Комисар в областта на трудовата заетост, социалните въпроси и социалното приобщаване

Съдържание

Предговор от комисар Андор.....	1
Въведение	3
1. Активен живот на възрастните хора и основни цели и ценности на ЕС.....	5
2. Законодателство на ЕС в подкрепа на активния живот на възрастните хора.....	6
<i>Недискриминация.....</i>	6
<i>Законодателство за равенството между половете.....</i>	6
<i>Здравословни и безопасни условия на труд</i>	7
<i>Социална сигурност и свободно движение</i>	7
3. Как структурните фондове и Кохезионният фонд на ЕС подкрепят активния живот на възрастните хора	8
<i>Европейският социален фонд (ЕСФ).....</i>	8
<i>Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР).....</i>	8
<i>Кохезионен фонд.....</i>	9
<i>Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).....</i>	9
4. Научни изследвания и иновации	10
<i>Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие (РП7).....</i>	10
<i>Кохезионна политика в подкрепа на изследванията и иновациите</i>	10
<i>Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации (РПКИ).....</i>	10
<i>Съвместно планиране в областта на изследванията.....</i>	11
<i>Европейско партньорство за иновации относно активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве.....</i>	11
5. Подкрепа от ЕС за политиките от националните правителства: координирани стратегии и взаимно обучение	13
<i>Разбиране на демографската промяна.....</i>	13
<i>Европейската стратегия за заетост.....</i>	13
<i>Отвореният метод за координация в социалното включване и социалната закрила.....</i>	14
<i>Преодоляване на дискриминацията на основата на възраст</i>	16
<i>Равни възможности за хора с увреждания.....</i>	16
<i>Стратегия за равенство между половете</i>	16
<i>Социални иновации.....</i>	17
<i>Програма на ЕС за заетост и социална солидарност („Прогрес“).....</i>	17
<i>Приоритети на общественото здраве, насърчаване и финансиране на физическата активност...17</i>	17
<i>Насърчаване на достъпността и мобилността.....</i>	18
<i>Популяризиране на ИКТ за активен живот на възрастните хора.....</i>	18
<i>Насърчаване на обучението през целия живот</i>	19
<i>Заключение</i>	19

Въведение

Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията 2012 има за цел да насърчи поставянето на амбициозни цели от заинтересованите страни на всички равнища и предприемането на действия, които ще помогнат на обществата да се справят със застаряването на населението чрез укрепване на приноса на възрастните хора за обществото и засилване на тяхната независимост.

Това е навременна инициатива, тъй като населението, родено през 40-те и 50-те години на XX-ти век сега достига пенсионна възраст. Поради това сега в ЕС настъпват демографски промени, свързани със сериозни социални, икономически, бюджетни и политически последици.

Очертават се две тенденции. Първо, очаква се общият брой на населението в трудоспособна възраст (15—64 години) да намалее с 20,8 милиона през периода 2005—2030 г., тъй като родените по време на следвоенния бум в раждаемостта ще започнат да се пенсионират. Това има дълбоки последици за работните места и растежа в бъдеще в ЕС, както и за устойчивостта на системите за социална закрила и здравеопазване, където се наблюдават задълбочаващи се различия между нуждите от разходи и приходите от данъци и вноски.

Второ, броят на възрастните хора нараства бързо. Броят на хората на възраст над 80 години се очаква да се увеличи с 57,1 % между 2010 г. и 2030 г.⁽¹⁾ Това означава, че в Европа ще има 12,6 милиона повече хора на възраст над 80 години, което ще има сериозни последици за здравеопазването и социалните грижи.

Демографските промени могат успешно да бъдат преодолените чрез положителен подход, който се фокусира върху възможностите на хората в напреднала възраст. Понятието за активен живот на възрастните хора е в основа на този положителен отговор на демографските промени, който е важен за запазване на солидарността между поколенията. Активният живот на възрастните хора означава по принцип три неща:

1. Чрез осигуряване на възможност за представителите и на двата пола да останат на работа за по-дълъг период — чрез преодоляване на структурните бариери (включително липсата на подкрепа за непрофесионалните болногледачи) и предлагане на подходящи стимули, може да се помогне на повече възрастни хора да останат активни на трудовия пазар, което има системни и индивидуални ползи.
2. Улесняване на активното гражданство чрез създаване на среда, която използва приноса на възрастните мъже и жени за обществото.
3. Възможност за мъжете и жените да запазят добро здраве и да водят независим живот, когато остаряят, благодарение на един подход към остаряване в добро здраве, основаващ се на целия цикъл на живота, комбиниран с адаптирана жилищна и локална среда, която позволява на възрастните хора да останат в своите домове по възможност по-дълго време.

Европа може да отговори на предизвикателствата, свързани с демографските промени, единствено чрез активен живот на възрастните хора; нейното благоденствие и социална кохезия зависят от това.

Стратегията „Европа 2020“ на ЕС има за цел постигане на интелегентен, устойчив и приобщаващ растеж с високи нива на заетост, производителност и социална кохезия. Тя има пет водещи цели, които трябва да бъдат постигнати от ЕС до 2020 г., включително ниво на заетост от 75 % за всички лица на възраст между 20 и 64 години и поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора⁽²⁾.

Активният живот на възрастните хора е важна част от стратегията „Европа 2020“, чийто успех зависи до голяма степен от осигуряването на възможност на възрастните хора за пълноценно участие във и извън пазара на труда. Възрастните хора трябва да бъдат оправомощени да останат активни като работници, потребители, болногледачи, доброволци и граждани.

Проучване на Евробарометър относно активния живот на възрастните хора

Съгласно проучване на Евробарометър, проведено през 2012 г., мнозинството от европейците (60 %) отхвърлят необходимостта от увеличаване на пенсионната възраст. Несъгласието е най-силно в Румъния (87 %), Латвия (86 %) и Словакия (83 %). Само в Дания (58 %), Нидерландия (55 %), Ирландия (53 %), Обединеното кралство (51 %) и Австрия (49 %) мнозинството от отговорилите лица приемат необходимостта от увеличаване на официалната пенсионната възраст.

Това несъгласие, обаче, не означава, че европейците не са готови или че не желаят да работят по-дълго. Около 61 % подкрепят идеята, че хората трябва да имат възможност да продължат да работят след като достигнат официалната пенсионната възраст, а 53 % отхвърлят идеята за задължителна пенсионна възраст.

Активният живот на възрастните хора е основата за солидарност между поколенията — цел на ЕС, залегнала в член 3 от Договора от Лисабон. Това означава, че възрастните хора могат да се грижат за своя живот и да допринасят за обществото, а също така, че може да се направи повече за тези възрастни хора, които зависят предимно от подкрепата на други лица.

Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията 2012 цели създаването на нов тласък за постигане на определените цели, включително по-широките икономически и обществени цели чрез повишаване на осведомеността за тези съществени проблеми, чрез промяна на нагласите и чрез включване на

⁽¹⁾ Сценарий въз основа на статистически данни от Евростат.

⁽²⁾ Другите цели обхващат образование, климатични промени и енергия и научноизследователска и развойна дейност: http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_bg.htm

всички равнища на обществото в усилието за предлагане на по-добри възможности за възрастните хора, за да могат те да останат активни и да участват като пълноправни членове на обществото заедно с по-младите поколения.

Европейската комисия се надява, че Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията ще породят нови действия и нови задължения от страна на държавите-членки, регионалните и местни органи, социалните партньори и организациите на гражданското общество с оглед насърчаване на активния живот на възрастните хора и по този начин ще укрепи солидарността между поколенията. Всяка една от тези заинтересовани страни трябва да даде своя конкретен принос и да приеме Европейската година 2012 като възможност за преглед на това какво още може да се направи за насърчаване на активния живот на възрастните хора.

Това важи също и за ЕС, който има само ограничена компетентност в много ключови области на активния живот на

възрастните хора, но въпреки това може да допринесе значително за подпомагане на действия, предприети в държавите-членки. Тази брошура предоставя информация за това, което ЕС прави за насърчаване на активния живот на възрастните хора. Тя представя инструментите, които могат да подкрепят политиката за активен живот на възрастните хора:

- европейското законодателство;
- предоставянето на средства по линия на ЕС чрез структурните фондове и Кохезионния фонд;
- европейските инициативи в областта на научните изследвания и иновациите;
- многобройните стратегии, програми, процеси и инициативи на равнище ЕС, разработени с цел улесняване на взаимното учене между държавите-членки и регионите.

Брошурата обхваща съществуващи мерки на равнище ЕС, но също така разглежда и такива, които все още са в процес на обсъждане като законодателни проекти и предложения за финансиране на програми през новия бюджетен цикъл за периода 2014—2020 г.

1. Активен живот на възрастните хора и основни цели и ценности на ЕС

Ангажиментът на ЕС към програмата в областта на активния живот на възрастните хора е основан на основните ценности, определени в договорите. **Договорът от Лисабон** от 2009 г. потвърждава, че „Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и зачитането на правата на човека⁽³⁾... Той се бори срещу социалното изключване и дискриминациите и насърчава социалната справедливост и закрила, равенството между жените и мъжете, солидарността между поколенията“.⁽⁴⁾

Най-силният и най-ясният израз на тези ценности е **Хартата на основните права**, която е правнообвързваща за действията на всеки орган на ЕС, а също така и за държавите-членки, когато прилагат правото на ЕС. Главата относно равенството в хартата съдържа два члена (виж карето), които ясно показват връзките с програмата за активен живот на възрастните хора.

Хартата също така съдържа допълнителни права, свързани с целите на активния живот на възрастните хора в области като равенство между половете, социална сигурност, здравеопазване и образование.

ЕС е подписал **Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания**, която се основава на принципи като самостоятелност, недискриминация, пълноценно и ефективно участие в обществото, равни възможности и достъпност. Това са въпроси, свързани с активния живот на възрастните хора, които са от значение за много хора, които имат някакво увреждане.

Освен това член 6, параграф 2 от Договора за Европейския съюз задължава ЕС да се присъедини към **Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи** (на Съвета на Европа), която по-специално създава Европейския съд по правата на човека.

Европейската комисия създаде **Портал за електронно правосъдие**, за да помогне на хората да разберат правата, дадени от тези инструменти, и да ги информира как те могат да бъдат изпълнени.

Активен живот на възрастните хора в Хартата на основните права на Европейския съюз

Член 21, параграф 1 — Недискриминация

Забранява се всяка форма на дискриминация на каквато и да било основа, включително увреждане и възраст.

Член 25 — Права на възрастните хора

Съюзът признава и зачита правото на възрастните хора да водят достоен и независим живот и да участват в социалния и културен живот.

⁽³⁾ Консолидирана версия на Договора за Европейския съюз: член 2.

⁽⁴⁾ Пак там, член 3.

2. Законодателство на ЕС в подкрепа на активния живот на възрастните хора

Макар че по-голямата част от въпросите, свързани с активния живот на възрастните хора, са основна отговорност на държавите-членки, има няколко ключови области, в които законодателството на ЕС допринася за цялостната програма за активен живот на възрастните хора. Такива законодателни актове могат да бъдат приемани във връзка с въпроси, за които Договорите дават право на ЕС да предприема действия.

Недискриминация

Директивата е законодателен акт на ЕС, който изисква от държавите-членки да приемат правни разпоредби за постигане на определен резултат, без да предписва точната форма и средства на прилагане.

Прилагането на основните ценности на ЕС, определени в Договорите, включва борба с дискриминацията на редица основания, включително възраст и увреждане. Дискриминацията, основана на възраст, застрашава възможността на лицата да участват пълноценно в пазара на труда и обществото по-общо казано. Дискриминацията също така подкопава усилията на обществото за постигане на целите на трудовата заетост и справяне с предизвикателствата на демографските промени.

Борбата с дискриминацията въз основа на възраст на пазара на труда е от съществено значение за постигане на активен живот на възрастните хора в областта на трудовата заетост. С насърчаването на възрастните работници да останат по-дълго на работа е важно същевременно да им се осигурят възможности за трудова заетост. Дискриминацията, основана на възраст, несправедливо ограничава обхвата на възможностите, предоставени на възрастните работници.

През 2000 г. ЕС прие **Директива 2000/78/ЕО на Съвета**, която определя основна рамка за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация в областта на заетостта и професиите. Тя изисква от държавите-членки да обявят за незаконна всяка дискриминация на хора, включително такава, основана на възраст и увреждане, в области като заетост, професии или самостоятелна заетост, включително условия за наемане, повишение, професионална квалификация, условия на труд и членство в организации.

Директивата изисква от държавите-членки да приемат национално законодателство, което забранява пряката и непряка дискриминация, а също така тормоз и преследване, основани на възраст. Различия в третирането, основани на възраст, са позволени, единствено когато са обективно обосновани от законна цел на пазара на труда и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

Всички държави-членки са транспонирали този принцип за недискриминация в своето национално право. Европейската комисия наблюдава този процес, като въвежда при необходимост процедури за нарушение срещу държавите-членки, които не са приложили задоволително принципите на директивата.

С оглед на Европейската година 2012, Equinet, Европейската мрежа на националните органи по въпросите на равенството, публикува през септември 2011 г. доклад **Tackling Ageism and Discrimination (Борба с възрастовата дискриминация**

и всички други видове дискриминация) въз основа на проучване на работата на органите по въпросите на равенството във връзка с възрастта.

Съдът на Европейския съюз счита, че принципът за недискриминация, основана на възраст, е общ принцип на правото на ЕС, тъй като представлява конкретно прилагане на общия принцип за равно третиране⁽⁵⁾. За подробен преглед на тълкуването на Съда на ключови въпроси като възраст за наемане и пенсионна възраст, виж развитието на съдебната практика на Съда относно дискриминацията, основана на възраст, Robin Allen QC⁽⁶⁾.

Предлагано законодателство

Недискриминация при достъпа до стоки и услуги

Европейската комисия прие предложение за директива за забрана на дискриминацията, основана на възраст (както и всички други форми), при достъпа до стоки и услуги, социална закрила и образование.

Тази директива ще завърши законодателната рамка на ЕС относно равното третиране, основано на възраст. Тя все още е предмет на преговори в Съвета.

Достъпност

Европейската комисия проучва разработването на нов **Европейски правен акт относно достъпността**, за да подобри достъпността на стоки и услуги за потребителите.

Този акт ще се фокусира върху потенциално уязвими потребители като хора с увреждания и възрастни хора. Обществената консултация приключи през февруари 2012 г.

Законодателство за равенството между половете

Равенството между жените и мъжете е една от основните ценности, на които е основан Европейският съюз, а неговото насърчаване е определено като една от задачите на Европейския съюз в Договорите. Член 23 от Хартата на основните права на ЕС гласи, че „Равенството между мъжете и жените трябва да бъде гарантирано във всички области, включително заетост, труд и възнаграждение“.

ЕС е приел няколко **директиви относно равенството между мъжете и жените**, които допринасят за постигане на целите на активния живот на възрастните хора. Те постигат това, като разглеждат основни области на неравенството между половете, които ограничават достъпа до възможности за заетост и обучение през целия живот. Тези прояви на неравенство водят до по-ниски доходи след пенсиониране и по-високи рискове на бедност при жените в напреднала възраст.

⁽⁵⁾ Виж делата на Съда: C-144/04 Mangold (2005 г.); и C-555/07 Seda Küçükdeveci (2010 г.).

⁽⁶⁾ <http://www.cloisters.com/news-pdf-downloads/robin-allen-qc-evolution-of-ecj-case-law-march-2011.pdf>

Законодателството относно равенството между половете, което има отношение към активния живот на възрастните хора, включва директивите относно:

- прилагане на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (2006/54/ЕО). Тази преработена директива включва директиви, които са били приложими преди:
 - равното заплащане (75/117/ЕИО);
 - равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и на условията на труд (76/207/ЕИО), изменена с (2002/73/ЕО);
 - професионални социалноосигурителни схеми (86/378/ЕИО), изменена с (96/97/ЕИО).
- постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване (79/7/ЕИО).
- прилагане на принципа на равно третиране на мъжете и жените, които извършват дейности в качеството си на самостоятелно заети лица (2010/41/ЕС). От август 2012 г. тази директива отменя предходната директива (86/613/ЕИО).
- прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до стоки и услуги и предоставянето на стоки и услуги (2004/113/ЕО).

Тези директиви са допълнени от незаконодателните дейности в контекста на стратегията на ЕС за равенството между жените и мъжете за периода 2010—2015 г. (виж стр. 16) и от финансирането, предоставено по програмата на ЕС за заетост и солидарност — „Прогрес“ (стр. 17).

Здравословни и безопасни условия на труд

Здравословните и безопасни условия на труд са важни за предотвратяването на трудови злополуки и професионални заболявания. Гарантирането на здравето и безопасността на работниците през цялата им професионална кариера е предпоставка за устойчив трудов живот и за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве след пенсиониране. То представлява важна част от всеобхватните мерки за осигуряване на възможност и насърчаване на хората да продължат да работят по-дълго и по този начин подкрепя устойчивостта на пенсионните системи.

ЕС прие поредица от директиви относно здравословните и безопасни условия на труд, които определят общи изисквания за предотвратяването на и защитата срещу професионални рискове на работното място. Държавите-членки трябва да гарантират, че тяхното национално законодателство спазва тези директиви и че те се прилагат ефективно.

Европейската комисия подкрепя усилията на държавите-членки чрез европейски кампании и инициативи за повишаване на осведомеността в контекста на многогодишна стратегия за здравословни и безопасни условия на труд (2007—2012 г.), която в момента е в процес на оценяване. **Европейската агенция за безопасност и здраве при работа** има водеща роля в тази стратегия.

Социална сигурност и свободно движение

Активният живот на възрастните хора също така означава гражданите на ЕС да могат да упражняват своето право на социална закрила на територията на целия ЕС. ЕС е договорил мерки, които защитават достъпа на хора, които са или са били географски мобилни, до системите за социална сигурност и социална закрила, които позволяват на възрастните хора да участват в обществото и да водят независим живот.

Европейският регламент за координация на системите за социално осигуряване (883/2004) гарантира, че гражданите могат да натрупват своите права на социално осигуряване, дори ако те са били обхванати от различни правни системи през цялата им кариера, и че те могат да използват своите законоустановени пенсии и социална закрила навсякъде в ЕС.

Социален диалог и активен живот на възрастните хора

Европейската комисия насърчава двустранен „социален диалог“ между професионални организации и синдикати, както и участието в тристранен диалог. Това доведе до **рамкови споразумения**, някои от които са част от европейското законодателство. Те могат да бъдат от особено значение за активния живот на възрастните хора на пазар на труда, например, тези относно:

• родителски отпуск	• дистанционна
• работа при непълно работно време	• трудова дейност
• срочна работа	• условия на труд за временни работници

Диалогът е фокусиран върху разширяване на родителския отпуск до „синовен отпуск“ (полагане на грижи за зависим член на семейството), а също така върху разширяване на целите във връзка с гледането на деца и мерки за обхващане на услугите за грижи за всички зависими лица.

Натрупването на професионални пенсионни права (втори стълб) на хора, които осъществяват трансгранична мобилност, все още не е гарантирано по подобен начин от законодателството на ЕС. **Директива 98/49/ЕО от 29 юни 1998 г.** гарантира, че хората, които осъществяват трансгранична мобилност, могат да упражняват своите професионални пенсионни права навсякъде в ЕС и че те не трябва да бъдат третирани по-малко благоприятно от хора, които сменят своите работни места в границите на своята държава, но **законодателството, което гарантира, че мобилните работници могат да придобиват и запазват своите пенсионни права**, след като работникът е напуснал професионална схема за пенсионно осигуряване, предстои да бъде прието.

Професионалните пенсионни права, не само на трансграничните работници, са защитени също така от две европейски директиви. Едната от тях обхваща институции за професионално пенсионно осигуряване (2003/41/ЕО) и предвижда трансграничен надзор на и правила за системите за професионално пенсионно осигуряване във вътрешния пазар. Другата директива предвижда закрила на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател (2008/94/ЕО) и изисква от държавите-членки да предприемат мерки за гарантиране на професионалните пенсионни права.

Достъпът до здравни грижи е особено важен за възрастните хора. Регламентът за координация на системите за социално осигуряване (883/2004) предвижда равен достъп до законоустановените системи за здравно осигуряване и здравни грижи за хора, които осъществяват трансгранична мобилност. Също така Директивата за упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване (2011/24/ЕС) защитава правото на пациенти на информация, от която се нуждаят, за да получат здравни грижи в друга държава-членка на ЕС.

3. Как структурните фондове и Кохезионният фонд на ЕС подкрепят активния живот на възрастните хора

Голяма част от бюджета на ЕС се използва за подпомагане на усилията на държавите-членки за създаване на работни места, за насърчаване на икономическото развитие и за постигане на социална, икономическа и териториална кохезия в Съюза. Активният живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве е от особено значение за постигане на тези цели и поради това е централен елемент в програмите и проектите за финансиране.

Европейският социален фонд (ЕСФ)

С бюджет от 75 милиарда евро за програмния период 2007—2013 г. ЕСФ насърчава създаването на повече и по-добри работни места чрез финансиране на инициативи, които допринасят за подобряване на уменията на хората и техните перспективи за заетост в Европа и по-конкретно в по-малко развитите страни. Европейската комисия договаря приоритети, но не участва директно в подбора на проекти, които се управляват чрез **управляващите органи** на ЕСФ във всяка държава.

ЕСФ е основен източник на иновации, експериментирани и напредък в Европа при насърчаване на активния живот на възрастните хора в областта на трудовата заетост. Той вече е използван за финансиране на инициативи от широк кръг органи за (пре)квалификация на по-възрастни работници, за адаптиране на предприятия към заетостта на възрастните работници и за борба с основаната на възраст дискриминацията на пазара на труда и на работното място.

ЕСФ е финансирал местни и регионални проекти за изпитване на нови и творчески начини за осигуряване на възможност за активен живот на възрастните хора в областта на заетостта, а също така създаде транснационални мрежи, които насърчват обмена на добри идеи и разработени политики.

През октомври 2011 г. Комисията предложи правила за бъдещата кохезионна политика, включително ЕСФ. Предложението предвижда цялостно увеличаване на финансирането от ЕСФ на 84 милиарда евро за програмния период 2014—2020 г. Насърчаване на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве е един от предложените приоритети на инвестициите на ЕСФ през новия период.

Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

ЕФРР разполага с бюджет от 201 милиарда евро за текущия програмния период 2007—2013 г. за подпомагане на инициативи за насърчаване на общото икономическо и социално развитие на регионите на Европа, за намаляване на диспропорциите в развитието на отделни региони чрез оказване на подкрепа по-специално на регионите в най-неравностойно положение и за подобряване на равния достъп до публични услуги. ЕФРР отделя значителни средства за разработване на социалната и здравна инфраструктура и услугите, за да се отговори на национално и регионално равнище на някои от предизвикателствата на застаряването на обществото,

Мрежа за насърчаване на по-ефективната роля на ЕСФ при подпомагане на активния живот на възрастните хора

Мрежата AGE на ЕСФ е съставена от публични органи от 14 държави-членки на ЕС и региони. Като споделят и обединяват знания и добри практики, те определят, утвърждават и разпространяват насоки и други инструменти за подпомагане на политическите фактори и други заинтересовани страни при подготовката, разработването и прилагането на стратегии за управление на възрастта през новия програмния период.

включително трансформирането на социалните и здравни системи.

В контекста на Европейското териториално сътрудничество, проекти, занимаващи се с проблемите на активния и здравословен живот на възрастните хора, се подпомагат по подпрограма Interreg IV-C и програма URBACT.

Две от неговите подпрограми, финансирани съвместно от ЕФРР и участващите държави-членки, оказват особена подкрепа на инициативите за регионално развитие, които

Проект по Interreg IV относно застаряването в градовете, озаглавен Q-ageing (Качествен живот на възрастните хора в градска среда) беше разработен в сътрудничество между девет града и организации за споделяне на информация и идеи относно подобряване на обществените услуги и градската среда за посрещане на новопоявилите се нужди на застаряващото население.

допринасят за целта на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве.

Подпрограмата **Interreg IV-C** финансира инициативи за насърчаване на възрастните предприемачи, иновации в предприятията, обхващащи различни поколения, здравни технологии, независим живот и градове за всички възрасти. Тези проекти са част от един цялостен подход за подпомагане на обмена на добри практики, нови идеи и стратегическо планиране между регионите с цел създаване на по-добри политики за работни места и растеж.

Подпрограмата на **Urban II** — URBACT II — финансира мрежи от градове за търсене на решения на сериозни икономически, екологични и социални предизвикателства в градовете и по-специално застаряването на населението. Тя финансира мрежи, които разглеждат въпроси като преодоляване на пречките пред заетостта при по-възрастните работници в градовете и въпроси, свързани с градска достъпност и сигурност, както и ефективни стратегии при насърчаване на положителния потенциал на младото поколение.

Програмата за региона на Балтийско море, чрез инвестиции от ЕФРР, подкрепя развитието към устойчив, конкурентен и териториално интегриран трансграничен подход. Остаряването е една от темите, които тази програма цели да обхване.

Пример за проект по Urbact II за взаимно обучение

ActiveAge е проект за междурегионално сътрудничество за активно насърчаване на взаимното обучение между девет европейски града с цел разработване на общи методики, за определяне на добри практики и за подобряване на капацитета на градовете за справяне с демографските промени. Той разглежда ключови въпроси като: „възраст и икономика“ (проучване по-конкретно на условията за по-дълъг трудов живот); „възраст и грижи“, както и „възраст и включване“ с дейности, насочени към активно гражданство и достъп до адекватни жилищни условия.

Комисията предлага в Многогодишната финансова рамка за 2014—2020 г. да отдели 376 милиарда евро за инструменти на кохезионната политика. Според това предложение ЕФРР ще разполага с до 183 милиарда евро, предоставени от по-широките структурни фондове. Приоритетите на инвестициите отразяват в по-широк аспект и следва да прилагат водещите цели и инициативи на стратегията „Европа 2020“, с което те придобиват особено значение също и за целите на активния живот на възрастните хора в областта на заетостта, участието в обществото и здравословния и независим живот.

Сътрудничество в областта на остаряването в региона на Балтийско море: „Best Ager’s“

Инициатива „**Best Ager’s**“ е фокусирана върху хората на възраст от 55 години и нагоре. Нейната цел е насърчаване на иновациите, обхващащи различни поколения и сътрудничеството между хората на възраст от 55 години и нагоре („best agers“) и младите хора в области като развитие на предприятията и умения, разработване на нови идеи и споделяне на опит и знания.

Кохезионен фонд

Кохезионният фонд е финансовият инструмент на ЕС за постигане на целта за сближаване между най-слабо и най-силно развитите държави-членки в ЕС. Той има за цел намаляване на икономическите и социалните различия и стабилизиране на икономиките на държавите-членки. Бюджетът от 69,6 милиарда евро за периода 2007—2013 г. е използван в по-бедните държави-членки, чийто брутен национален доход (БНД) на глава от населението е по-малък от 90 % от средния за Общността.

Фондът подкрепя предимно проекти за инфраструктура, свързана с околната среда, и транспортни инфраструктури в тези държави. Чрез разработване на достъпни транспортни системи, фондът може да допринесе за активния живот на възрастните хора. Също така реформата в публичния сектор в областта на социалните грижи и здравеопазването, с акцент върху застаряването, е определена като ключова цел за политиката на сближаване след 2013 г.

Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

С бюджет в размер на 96 милиарда евро за програмния период 2007—2013 г., ЕЗФРСР е финансовият инструмент на ЕС за подпомагане на развитието на селските райони. Той подпомага дейности за подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския и горския сектор, разнообразяването на селската икономика, условията на околната среда и привлекателността на селската среда и качеството на живот в селските райони.

Преодоляване на изолацията на възрастните хора в селските райони

Village Meeting Point е проект, финансиран от ЕЗФРСР. Той създаде място за срещи за възрастните хора, които преди това са били в изолация, в датското село Идеструп. Той включваше ИТ съоръжения и обучение, спортен център, кафене и малък магазин, които значително улесниха активния живот на възрастните хора в общността.

ЕЗФРСР финансира предимно проекти, които подкрепят развитието на социалните услуги и социалната инфраструктура в полза на застаряващото население в селските райони. Много селски райони са засегнати значително от демографските промени, тъй като младите хора се изселват в търсене на възможности за работа и образование на други места, като оставят зад себе си бързо застаряващо население.

Широкият набор от дейности за насърчаване на активния живот на възрастните хора, които отговарят на критериите за подпомагане по ЕЗФРСР, включват насърчаване на знания и човешкия потенциал чрез професионално обучение и консултантски услуги, разнообразяване на неземеделските дейности и насърчаване на местните услуги в селските райони (?).

Програмите за развитие на селските райони също така подкрепят проекти, основани на подхода „Leader“. Този подход предлага на местните партньорства възможността за разработване на проекти, насочени към конкретни местни проблеми — свързани, например, с общности със застаряващо население, липсата на възможности за работа и неадекватни обществени услуги за възрастните хора.

Предложението на Комисията за подпомагане на развитието на селските райони чрез ЕЗФРСР за програмния период 2014—2020 г. (COM(2011) 627) предвижда възможните дейности за общностите със застаряващо население в селските райони като трансфер на знания и информационни дейности, консултантски услуги, основни услуги и обновяване на села, развитие на стопанствата и предприятията, и разработване и подпомагане на конкретни стратегии за местно развитие, които са насочени към активния живот на възрастните хора в селските райони по подход „Leader“.

(?) Базата данни с проекти за развитие на селските райони показва как ЕЗФРСР се използва на практика: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

4. Научни изследвания и иновации

ЕС играе важна роля при подпомагането и координирането на научните изследвания и иновациите, включително тези в областта на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве. Неговият основен инструмент за финансиране е Седмата рамкова програма, но финансиране за научни изследвания и иновации може също така да бъде осигурено от други източници. Освен това, ЕС може да насърчи партньорства, които развиват взаимодействие благодарение на обединяването на ресурси и по-добрата координация на усилията в областта на научните изследвания.

Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие (РП7)

РП7 разполага с общ бюджет от 50,5 милиарда евро за периода 2007—2013 г. и съфинансира транснационални научни изследвания, технологични развития и демонстрационни проекти, които дават отговори на предизвикателствата на Европа в глобалната икономика, почиваща върху устоите на познанието.

Програмата предоставя цялостна рамка за всички изследователски инициативи на ЕС, включително тези, които са насочени към търсене на решения на демографските промени. Чрез своите многобройни направления в областта на научните изследвания⁽⁸⁾ програмата финансира проекти, обхващащи внушителен набор от дисциплини, теми и инструменти, свързани с активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве, включително:

- основни изследвания в областта на застаряването, разкриване на механизмите на застаряването и дълголетие;
- технологични иновации за подпомагане на независимия живот на възрастните граждани;
- електронно включване и електронно здравеопазване;
- по-достъпен обществен транспорт;
- ИКТ решения за по-дълъг професионален живот;
- научни изследвания в областта на новите лечения на заболяванията, които са по-характерни за възрастните хора;
- обществено здраве и социални науки.

Финансираните от ЕС проекти са документирани на интернет страницата на **CORDIS**, Информационната служба на Общността за изследвания и развитие.

Multilinks (РП7 — сътрудничество — социално-икономически науки)

Multilinks проучва реалните последици от демографските промени, солидарността между поколенията, благосъстоянието и социалната интеграция с оглед осигуряването на основа за по-добри политики за избягване на рисковете от социално изключване за всички възрастови групи.

Следващата рамкова програма на ЕС за изследвания и иновации „**Хоризонт 2020**“ ще разполага, съгласно предложението на Комисията, с бюджет от 80 милиарда евро за периода

2014—2020 г. и ще се фокусира върху осъществяването на **Съюз за иновации** — водеща инициатива на стратегия „Европа 2020“. Тя ще цели превръщането на новаторските идеи в революционни постижения с оглед посрещане на основни предизвикателства за обществото като активен живот на възрастните хора и придобиване на конкурентни предимства за насърчване на работни места и растеж. Тя ще бъде придружена от набор от мерки, предназначени за доразвиване на **Европейското изследователско пространство**. Предвиждат се пътни карти, които да осигурят цялостни стратегии за изследванията в областта на остаряването.

Кохезионна политика в подкрепа на изследванията и иновациите

Кохезионната политика на ЕС поставя значителен акцент върху иновациите, което е изискване на стратегическите насоки на Общността за кохезионната политика за програмния период 2007—2013 г. Насоките подчертават, че за да се насърчи устойчивото развитие и за да се подобри конкурентоспособността, е важно ресурсите да бъдат концентрирани върху изследванията и иновациите (НИРД), предприемачеството, ИКТ и обучението и адаптивността на работниците.

Мерки, свързани с иновациите, са включени в повечето от всичките 455 оперативни програми, като се предвиждат да бъдат направени инвестиции в размер на 86 милиарда евро (от които около 7 милиарда евро ще бъдат предоставени от ЕФРР и 14 милиарда евро от ЕСФ). Кохезионната политика с нейната система за разработване и осъществяване, която обхваща многостепенно управление, има уникалната възможност да приложи системен подход към иновациите, който включва всички региони.

Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации (РПКИ)

С бюджет от 3621 милиона евро за периода 2007—2013 г. **РПКИ** подпомага дейности за иновации, включително екологични иновации и по-добро използване на ИКТ, особено в МСП, които често изпитват затруднения при намирането на средства за такива дейности.

РПКИ подпомогна малки и средни предприятия (МСП) при разработването на иновативни дейности, с които да се посрещнат предизвикателствата и възможностите на демографските промени и които предоставят решения за активен живот на възрастните хора.

РПКИ има три подпрограми, всяка от които може да има пряко отношение към целите на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве:

1. Програмата за предприемачество и иновации (**ППИ**) може да финансира иновативни практики, насочени към наемане на възрастни работници или предоставяне на иновативни продукти на потребители в зряла възраст.
2. Програмата за подкрепа на политики в областта на информационните и комуникационни технологии (**ППП за ИКТ**) насърчава разширяване на потреблението на иновативни услуги, основани на ИКТ, включително ИКТ за здравеопазване, остаряването и приобщаването.

⁽⁸⁾ Виж „Understanding the Seventh Framework Programme“ (Основна информация за Седма рамкова програма), http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm?pg=understanding

3. Програмата „Интелигентна енергия — Европа“ (ИЕЕ) може да разреши въпроси, свързани с природосъобразната мобилност, които могат също така да намалят пречките пред активния живот на възрастните хора.

Комисията предлага нова програма за конкурентоспособност на предприятията и МСП (COSME) за периода 2014—2020 г., която ще има бюджет от 2,5 милиарда евро. Тази програма ще включва само компонент „конкурентоспособност“ от ПКИ. Компонент „иновации“ от ПКИ ще бъде прехвърлен на програма „Хоризонт 2020“.

InCasa (ППП за ИКТ)

InCasa разработи система, основана на ИКТ, която обединява мониторинг на здравеопазването, насочено към потребителите и околната среда, и мрежа от специализирани услуги за защита на възрастните хора с крехко здраве и за осигуряване на възможност те да живеят по-дълго и по-добре в собствените си домове.

AENEAS (ИЕЕ)

Целта на Aeneas е да стане европейски референтен проект за постигане на енергийно-ефективна мобилност в едно застаряващо общество. Той насърчава напредъка при търсенето и предлагането в областта на градската мобилност на възрастните хора.

Съвместно планиране в областта на изследванията

Съвместното планиране чрез публично-публични и публично-частни партньорства за изследвания става все по-важно средство за преодоляване на предизвикателствата на демографските промени в Европа. Такива доброволни подходи имат за цел избягване на дублирането между усилията за изследвания на национално равнище в различните държави и между различните видове изследователски институции.

Съвместната програма „Интелигентна заобикаляща среда“ (ИЗС) има за цел подобряване на качеството на живот на възрастните хора. Тя финансира проекти чрез използване на интелигентни продукти и предоставяне на дистанционни услуги, включително социални грижи, за подобряване на живота на възрастните хора в техните домове, на работното място и в обществото като цяло. Тя разполага с общ бюджет в размер на около 700 милиона евро за периода 2008—2013 г., събрани приблизително 50 на 50 от публични (национални и европейски) и частни органи.

ALIAS (Съвместна програма ИЗС)

ALIAS разработи мобилна компютърна система, която взаимодейства с възрастните потребители и осигурява помощ във всекидневния живот, като подпомага остаряването в добро здраве и независимия живот на възрастните хора.

ЕС и държавите-членки стартираха две специфични **Инициативи за съвместно планиране** (ИСП), насочени към улесняване на постигането на активен живот на възрастните

хора и остаряване в добро здраве. ИСП имат за цел осигуряване на по-добра координация и сътрудничество между европейските и националните изследователски програми, включително възможност за стартиране на съвместни инициативи.

ИСП „По-дълъг и по-добър живот“ има за цел посрещане на специфичните предизвикателства и възможности на демографските промени чрез разработване на нови мултидисциплинарни знания като основата за бъдещи изследвания, иновации и политики.

ИСП „Изследвания в областта на невродегенеративните заболявания“ има за крайна цел откриване на лекарство срещу невродегенеративните заболявания и по-конкретно болестта на Алцхаймер. Тя се стреми към сътрудничество за подобряване на разбирането на болестта и към разработване на инструменти, които да позволят ранното диагностициране и лечение, включително структури за подпомагане на пациентите и техните семейства.

Допълнително финансиране за изследвания на болестта на Алцхаймер се предоставя също така чрез **Инициативата за иновативни лекарства** (ИИЛ), публично-частно партньорство с бюджет от 2 милиарда евро между Европейската комисия (РП7) и Европейската федерация на фармацевтичните индустрии и асоциации (ЕФФИА) за подпомагане на разработване на инструменти и методики за по-безопасни и по-ефективни лекарства.

PharmaCog (ИИЛ)

PharmaCog е общоевропейско партньорство между експерти, които обичайно биха се конкурирали, но сега работят заедно за намиране на висококачествени лекарствени средства за болестта на Алцхаймер.

Европейско партньорство за иновации относно активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве

Амбициозна нова инициатива за изследвания и иновации относно активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве е пилотната програма „Европейско партньорство за иновации относно активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве“. Тя има за цел повишаване на средната продължителност на живота в добро здраве с две години до 2020 г. Това би било троен положителен резултат: подобряване на здравословното състояние и качеството на живот на възрастните хора, подобряване на устойчивостта на социалните и здравни системи и създаване на нови възможности за предприятията и работни места в областта на иновативните продукти.

Нейният подход е улесняване на участието на всички заинтересовани лица при преодоляване на пречките за постигане на практически иновации в области като:

1. превенция, скрининг и ранно диагностициране;
2. грижи и лечение;
3. активен живот на възрастните хора и възможности за независим живот.

На практика партньорството ще се стреми към обединяване на ресурси и експертни знания в областта, попълване на пропуските в знанията, ускоряване на процеса на

иновациите и улесняване на увеличаването и умножаването на нови продукти и услуги. То ще постигне това предимно чрез надзор на оптимизацията, регулирането, координацията и ефективността на съществуващите инструменти на ЕС.

Стратегически план за изпълнение на Европейското партньорство за иновации относно активния живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве беше изготвен от ръководна група от заинтересовани лица в края на 2011 г. Той предвижда първият набор от конкретни действия на партньорството да започнат да се изпълняват от публични органи, предприятия и гражданското общество от този момент до 2020 г. Те включват:

1. намиране на новаторски начини за гарантиране, че пациентите следват предписаните им рецепти;
2. намиране на новаторски решения за предотвратяване на функционалния спад и подпомагане на ранното диагностициране на възрастните хора;

3. насърчаване на сътрудничество за подпомагане на превенцията на функционалния спад и крехкото здраве, с особен акцент върху недохранването;
4. насърчаване на успешни интегрирани модели за грижи при хронични заболявания сред възрастните пациенти, както и чрез мониторинг от разстояние;
5. подобряване на приемането на оперативно съвместими решения, основани на ИКТ за независим живот чрез глобални стандарти;
6. насърчаване на иновациите за достъпни сгради, градове и среди, които са съобразени с нуждите на възрастните хора.

Съобщение за осъществяване на Стратегическия план за изпълнение от Европейската комисия разглежда подкрепата от ЕС за тези дейности чрез осигуряване на адекватна регулаторна рамка за финансиране и чрез създаване на европейски форум за данни и новаторски идеи.

5. Подкрепа от ЕС за политиките от националните правителства: координирани стратегии и взаимно обучение

Разбиране на демографската промяна

В основата на насърчаването активния живот на възрастните хора и на реализирането на целите на програмата „Европа 2020“ стои доброто разбиране на безпрецедентните демографски промени, пред които е изправено съвременното общество. ЕС играе активна роля за насърчаването на държавите-членки, регионите и заинтересованите лица по отношение на развитието на тяхното разбиране на предизвикателствата и възможните решения за използване на целия потенциал на застаряващото население.

Европейският демографски форум събира на едно място на всеки две години от 2006 г. насам основни европейски политици, заинтересовани лица и експерти, за да обсъждат преодоляването на демографските промени. Европейската комисия публикува придружаващ **Европейски демографски доклад**, в който се посочват основните факти и цифри относно демографската промяна и се обсъждат подходящи политически реакции.

През 2007 г. Европейската комисия създаде **Експертна група по демографските въпроси**, съставена от представители на всички държави-членки. Тя има за задача да консултира Комисията най-вече по отношение на прилагането на политическите насоки, определени в доклада за политиката на Комисията от 2006 г. (виж карето). Комисията провежда **редовни семинари и работни срещи за добри практики** във връзка с демографски въпроси, които допълват работата на групата.

Разработване на изследователска програма за благосъстояние на семействата

В контекста на ЕАС по линия на Седмата рамкова програма на Европейския съюз беше финансиран проектът **„СЕМЕЙНА ПЛАТФОРМА“**, с продължителност 18 месеца (октомври 2009 г.—март 2011 г.), за да се направи ревизия на съществуващите изследвания и да се определи изследователска програма, насочена към повишаване на благосъстоянието на семействата в Европа.

Европейският алианс за семейството (ЕАС) събира заедно представители на ЕС и на правителствата с цел обмен на идеи, познания и опит от 2007 г. насам. Той се стреми към насърчаване на ориентирани към семейството политики, които позволяват на хората — по-специално на жените — да балансират своя професионален и семеен живот в условията на демографска промяна, като значително увеличават отговорностите относно полагането на грижи.

Във връзка с Европейската година Евростат публикува задълбочен набор от данни относно **Активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията: статистически портрет на Европейския съюз 2012 г.**, със статистика относно демографията, пазара на труда, преходът от заетост към пенсия, благосъстоянието и здравеопазването,

условията на живот и участието в обществото. **Проучване на Евробарометър относно активния живот на възрастните хора**, публикувано също през януари 2012 г., дава представа за европейските позиции по въпроси, като застаряването, пенсионната възраст, доброволния труд, грижите за възрастни хора и технологията за възрастни хора, като разкрива някои интересни културни различия.

Съобщението на Европейската комисия **Демографското бъдеще на Европа — от предизвикателство към възможност** (COM(2006) 571) определя политически реакции към демографската промяна, включително по-добро съгласуване между професионалния и семейния живот, по-продължителен професионален живот с по-добро качество, повишена производителност, по-добра интеграция на мигранти и устойчиви публични финанси за гарантиране на подходящи системи за социална закрила в дългосрочен план.

Европейската стратегия за заетост

Насърчаването на активния живот на възрастните хора в областта на трудовата заетост е както основна част от програмата за активен живот на възрастните хора, така и ключов елемент за постигане на икономическите и социалните цели на Европа за бъдещето. Особено важно е да бъдат открити начини за преодоляване на структурните и поведенческите препятствия, които не позволяват на по-възрастните работници да останат активни на пазара на труда.

Политиките относно заетостта са в компетенциите на всяка държава-членка. ЕС, обаче, може да изиграе роля за постигането на взаимно споделени цели по отношение на заетостта. Европейската комисия работи за наблюдението и подпомагането на взаимното обучение между държавите-членки относно насърчаването на повече и по-добри работни места в ЕС. **Европейската стратегия за заетост** осигурява рамка⁽⁹⁾ за държавите от ЕС за обмен на опит, обучение и идеи относно политиката за заетост с цялостен анализ и препоръки, предоставени от Комисията.

Стратегията „Европа 2020“ определи цел за заетостта в ЕС: 75 % за жените и мъжете на възраст 20—64 г. до 2020 г. За да се постигне тази цел Комисията насърчава държавите-членки да въведат политики за активен живот на възрастните хора, които не насърчават използването на схеми за ранно пенсиониране и предпочитат запазването на заетостта и интегрирането на по-възрастни работници.

⁽⁹⁾ Виж Отворен метод за координация: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

Една от водещите европейски инициативи от „Европа 2020“ е **Програмата за нови умения и работни места**. Тя подчертава важността на усъвършенстването на уменията на по-възрастните работници, които са особено уязвими на икономическо реструктуриране, и на политиките за подпомагане на преходите на възрастните хора на пазара на труда, по-специално от безработица обратно към заетост. Изключително значима в този контекст е Програмата за обучение през целия живот (виж стр. 18).

През април 2012 г. Комисията прие нов **пакет за заетост** за насърчаване на държавите-членки да стимулират търсенето на работна сила, за намаляване на данъците върху заетостта, за подпомагане на развитието на умения в областите с най-голям потенциал за бъдещо създаване на работни места, като например, зелена икономика, здравни услуги и ИКТ. Тя обърна специално внимание на обучението през целия живот, като ключ към сигурна заетост.

Еврофонд: тристранна агенция на ЕС, която предоставя експертни познания относно политиките за условията на живот и труд

Европейската фондация за подобряване условията на живот и труд в Дъблин предоставя информация, консултации и експертни познания — относно условията на живот и труд, индустриалните отношения и управлението на промяната в Европа — на основни действащи лица в областта на социалната политика на ЕС, включително правителства, институции на ЕС и социални партньори. Тя разработи пакет от ресурси за активен живот на възрастните хора, който разглежда по-специално какво трябва да се промени на работното място, за да може по-възрастните работници да останат заети, и участието на хора над официалната пенсионна възраст в работната сила.

Отвореният метод за координация в социалното включване и социалната закрила

Активният живот на възрастните хора на пазара на труда, в общността и остаряването в добро здраве са засегнати от системите за социална закрила и въпросите, свързани с бедността и социалното изключване. Системите за социална закрила и политиките за заетост трябва да се подпомагат взаимно, за да насърчават и да дават възможност на хората да работят по-дълго, като същевременно схемите за социален трансфер и здравните и социални услуги гарантират, че възрастните хора могат да участват активно в обществото и да живеят независимо.

Подобно на заетостта, политиките за социална закрила и социално включване са въпрос на отговорност от страна на държавата-членка. Все пак ЕС има важен принос, като подкрепя реформите чрез определянето на общи цели и процес на взаимно обогатяване със знания. Този процес е известен също като „отворен метод за координация в социалната закрила и социалното включване“ (ОМК⁽¹⁰⁾). **ОМК** обхваща пенсии, здравни грижи и дългосрочни грижи, и социално включване. Той осигурява на държавите-членки:

1. общи цели;
2. споделени показатели за измерване на успех;

3. рамка за докладване;
4. вътрешна оценка спрямо външни показатели за сравняване на ефективност и идентифициране на най-добри практики.

Докладването в контекста на **Комитета „Социална закрила“** помага за извършването на оценка на напредъка и за определяне на основните предизвикателства и бъдещи приоритети. Семинарите за партньорски преглед осигуряват разпространението и обсъждането на добри практики между държави-членки.

Оказване на решаващо въздействие върху бедността и социалното включване

Постигането на **целите на „Европа 2020“** за извеждане от бедност и социално изключване на най-малко 20 милиона души ще наложи, в много държави, да се обърне внимание и на положението на възрастните хора и по-специално на възрастните жени.

ОМК за социална закрила и социално включване подпомага държавите-членки при насърчаването на достъпа за всички до ресурсите, правата и услугите, необходими за участие в обществения живот, за борба с изключването и неговите причини, и за осигуряване на достъп до пазара на труда.

Освен че подпомага взаимното обучение и обмен чрез процеса на ОМК, Европейската комисия създаде **Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване** като една от седемте водещи инициативи на програмата „Европа 2020“. Тя има за цел засилване на работата на всички нива за достигане на водещата цел на ЕС за намаляване на бедността. Очевидно тя се стреми да насърчава нови партньорства и социални иновации, и да използва по най-добрия начин всички фондове на ЕС за целите за социално включване.

Платформата беше създадена в резултат на **Европейската година за борба с бедността и социалното изключване 2010**.

Приоритет на европейския фокус за борба с бедността е преодоляването на дискриминацията и увеличаването на интеграцията на хора с увреждания, етнически малцинства, имигранти и други уязвими групи. Това е пряко свързано с положението на уязвимите възрастни хора. Платформата срещу бедността и социалното изключване също така съдържа специален фокус върху социалните рискове на възрастните мигранти в рамките на този контекст, включително разглеждане на специфичните културни и езикови нужди, които те могат да имат, и конкретните рискове от бедност и изолация, пред които може да са изправени.

Всеобхватна стратегия за адекватни, устойчиви и сигурни пенсии

Бъдещата устойчивост на адекватните пенсионни системи е основно изискване за активния живот на възрастните хора през идните десетилетия. Много възрастни хора не разполагат с друг източник на доход освен своята пенсия, а без достатъчно доходи хората са ограничени в способността си да участват пълноценно в обществения живот.

ЕС определи обща рамка за държавите-членки за споделяне на идеи, подходи, познания и опит по отношение на пенсии. Този процес има следните общи цели:

1. адекватни пенсионни доходи за всички в дух на солидарност и справедливост между и в рамките на поколенията;
2. финансова устойчивост на обществените и частните пенсионни схеми, по-специално чрез подпомагане на

⁽¹⁰⁾ Отворен метод за координация: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

по-дългия професионален живот и на активния живот на възрастните хора;

3. пенсионни системи, които са прозрачни и адаптирани към нуждите на индивида и обществото.

Примери за партньорски прегледи за пенсии

През 2011 г. девет държави от ЕС извършиха партньорска проверка на нидерландския подход за **балансиране на сигурността и приемливостта на финансираните пенсионни схеми**.

През 2011 г. 10 държави от ЕС извършиха партньорска проверка на работата на Германия по **въздействията на жизнения път върху пенсиите на жените**.

Съвместният доклад за пенсиите от 2010 г. изтъкна, че са нужни повече реформи, по-специално за постигане на активен живот на възрастните хора в заетостта — по-конкретно за възрастни жени работнички. ЕС подпомага усилията за национална реформа изключително чрез партньорски прегледи.

На 16 февруари 2012 г. Комисията прие **Бяла книга за пенсиите**, където се определя как държавите-членки на ЕС могат да работят по най-добър начин за гарантиране на адекватни доходи след пенсиониране, изключително чрез активен живот на възрастните хора. Тя предложи мерки за насърчаване на по-добър баланс между годините, прекарани в работа, и годините, прекарани в пенсия, и за увеличаване на възможностите за натрупване на допълнителни пенсионни спестявания.

Сътрудничество в областта на здравеопазването и дългосрочните грижи

Системите за здравеопазване и дългосрочни грижи играят основна роля за осигуряването на здравословно остаряване и независим живот. Тези системи обаче са под огромен натиск във времето на демографско остаряване и изтънели обществени бюджети.

Организирането на тези системи става на равнище национална и често пъти регионална политика. Един процес на ЕС, обаче, подпомага взаимния обмен и учене при идентифицирането на решения за постигане на:

1. достъп — съчетание от домашни, общностни и институционални услуги, включително чрез приемливи цени или осигурително покритие, и по-кратко време за чакане;
2. качество — включително чрез по-добра координация между нивата на грижа и приоритет на рехабилитацията, и подпомагане на хората да останат в собствения си дом;
3. устойчивост — включително чрез подходящо съчетание от обществено и частно финансиране и по-добра координация между услугите, както и насърчаване на здравословния начин на живот.

ЕС подпомага процесите за реформи в държавите-членки чрез партньорски проверки и финансиране на проекти, насочени към осигуряване на по-добър достъп до международен опит на местни политици.

ЕС подпомага активния и здравословния живот на възрастните хора също и чрез насърчаване на по-добро качество на грижите за немощни възрастни хора, както в институционални условия, така и у дома. Той е насочил вниманието си по-специално към предотвратяване на малтретиране.

Специален доклад на Евробарометър за здравеопазването

и дългосрочните грижи от 2007 г. установи, че 55 % от европейците вярват, че много зависими възрастни хора са жертви на малтретиране от хора, които би трябвало да се грижат за тях.

Примери за партньорски прегледи за здравеопазването и дългосрочните грижи

През 2011 г. седем държави от ЕС извършиха партньорска проверка на шведския подход за **справяне с нарастващите нужди от социални грижи и ограничени ресурси**.

През 2009 г. осем държави от ЕС извършиха партньорски проверки на френските изследвания в областта на **болестта на Алцхаймер и други свързани заболявания: справяне с поведенчески нарушения в дома на пациента**.

През март 2008 г. Европейската комисия организира голяма конференция за **защита на достойнството на възрастните хора — превенция на малтретирането и пренебрегването на възрастни хора**, за да помогне за по-доброто разбиране на феномена и за това как той може да се преодолее ефективно в цяла Европа.

След това Европейският парламент изиска пилотно действие, което Европейската комисия реализира чрез покана за представяне на предложения за проекти, насочени към мониторинг на малтретирането на възрастни хора чрез системите за обществено здраве и дългосрочни грижи и определяне на добри практики за неговата превенция.

Пилотна инициатива срещу малтретирането на възрастни хора: три проекта, финансирани по линия на ЕС

EuROPEAN — европейска рамка за справка относно превенция на малтретирането и пренебрегването на възрастни хора <http://www.preventelderabuse.eu>

MILCEA — мониторинг на малтретирането на възрастни хора в Европейския съюз чрез системи за обществено здраве и дългосрочни грижи <http://www.milcea.eu>

WeDO — европейско партньорство за благосъстоянието и достойнството на възрастните хора <http://www.wedo-partnership.eu/>

Комисията също така финансира действие, наречено **ABUEL**, което осигурява многонационално проучване на разпространението на малтретирането на възрастни хора по линия на Програмата за действие за обществено здраве.

Програма „Дафне“ на ЕС се бори с всички форми на насилие срещу деца, млади хора и жени и защитава жертви и групи в риск. Тя също така финансира действия за справяне с малтретирането на възрастни хора. Те обхващат по-добри начини за засичане, мониторинг, преодоляване и предотвратяване на малтретирането на възрастни хора, включително физическо и финансово малтретиране. Проектът „Дафне Eustacea“ създаде **Европейска харта на правата и отговорностите на възрастните хора, нуждаещи се от дългосрочни грижи и помощ**.

Програмата „Дафне“: справяне с насилието в рамките на семейството

„Разчупване на табута“ 2 има за цел да подпомогне здравните специалисти и специалистите в сферата на социалните услуги, за да се борят с насилието срещу възрастните жени в рамките на семейството. Тя е продължение на проект, в резултат на който беше публикуван докладът „Разчупване на табута“ през 2008 г.

Преодоляване на дискриминацията на основата на възраст

Представеното по-горе законодателство не е единственото средство за справяне с дискриминацията. Значителен принос за тази дейност на равнище ЕС дават дейностите за повишаване на разбирането и осъзнаването на феномена дискриминация на основата на възраст — често пъти наред с други форми на дискриминация — и как той влияе отрицателно върху индивидите и обществото. Комисията:

- финансира от 2003 г. насам европейска кампания под надслов „За различността. Против дискриминацията“, която публикува филми, изображения и писмени материали за борба със стереотипите и за повишаване на информираността за дискриминацията и за законите, които се борят с нея;
- подкрепя групи от експерти по недискриминация, които имат за цел да предоставят анализ и обмен на информация между държави-членки относно социално-икономически въпроси, законодателството, органите, компетентни по въпросите на равнопоставеността и добро управление. Групите потвърждават добри практики и правят публикации, включително две за дискриминацията на основата на възраст и заетостта;
- поръча специално проучване на Евробарометър относно дискриминацията в ЕС през 2009 г., за да разбере какви са обществените позиции към този феномен. То установи, че гражданите гледат на възрастта, като на най-честият недостатък при търсенето на работа.

Комисията изрази ясно своя ангажимент да се бори срещу дискриминацията на различна основа, включително на основата на възраст, в Съобщение относно **недискриминацията и равните възможности: подновен ангажимент**. Комисията насърчава системното включване на недискриминацията на основата на възраст във всички политики.

Освен това, Комисията финансира **Платформа за обмен на национални харти за многообразие** на равнище ЕС — за да популяризира този подход, който насърчава предприятията да спазват доброволно ангажиментите за многообразие. Платформата е съставена от организации, които популяризират и реализират национални харти за многообразие и работи за разпространението на успешна култура за управление на многообразието на основата на ползите, които многообразната работна сила, включително възрастни работници, носи за бизнеса.

Равни възможности за хора с увреждания

Въпреки че старостта не е синоним на увреждане, рискът от физическо или умствено увреждане се повишава значително с напредване на възрастта. Осигуряването на помощ на многобройните възрастни хора, които в комбинация с пречките на средата са засегнати и от някаква форма на

увреждане, да преодолеят тези пречки е важно средство за насърчаване на активния живот на възрастните хора.

Политиката за хората с увреждания остава предимно в компетенциите на държавата-членка. ЕС, обаче, се стреми да добави стойност към политиките на държавите-членки чрез популяризиране на добри практики и взаимно обучение, по-специално от иновативни проекти. Това трябва да допринесе за реализирането на ангажимента на ЕС по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (виж стр. 5).

Европейската стратегия за хората с увреждания за периода 2010—2020 г. определя действията и инструментите на равнище ЕС за преодоляване на бариерите за участие в заетост и в икономическия и социалния живот на хората с увреждания. Стратегията обхваща следните теми:

1. Достъпност — съгласно „Дизайн за всички“ — при разработването на застроената среда, транспорта и информацията и комуникациите, включително определянето на европейски стандарти. (Виж съответния раздел в предвидения Закон за европейската достъпност, стр. 6)
2. Участие — включително в социалния, културния и политическия живот.
3. Равенство — Европейската директива срещу дискриминацията в заетостта (стр. 6) е основен инструмент за справяне с дискриминацията на основата на увреждане, което е бариера за активния живот на възрастните хора в заетостта.
4. Заетост — подпомагане за обучение на работното място, образование и проекти за създаване на достъпни работни места (виж стр. 8, 18 и 19), както и на законодателство срещу дискриминацията (стр. 6).
5. Образование и обучение през целия живот — равен достъп до възможности за образование и обучение през целия живот на хората (стр. 18).
6. Социална закрила и включване — подпомагане на взаимното обучение чрез осигуряване на адекватни схеми в държавите-членки (виж стр. 14—15).
7. Здраве — включително равен достъп до висококачествени здравни грижи (стр. 15) и насърчаване на рехабилитацията и превантивните грижи, които са особено важни за остаряването в добро здраве (стр. 11—12). Освен това ЕС насърчава здравословните и безопасни условия на труд с цел намаляване на злополуките, които могат да доведат до инвалидност и зависимост (стр. 7).

Европейският ден на хората с увреждания — 3 декември — подкрепя тези цели, като събира заедно съответните заинтересовани лица и политици.

Стратегия за равенство между половете

Европейската комисия прие двоен подход за постигане на равнопоставеност на мъжете и жените чрез приемането на специфични мерки за равенство между половете, включително законодателство и повишаване на информираността, и въвеждане на **перспектива за равенство между половете** във всички области на политиката на ЕС, по-специално в рамките на стратегията „Европа 2020“ и на програмата за пенсионна реформа.

Неравенството и различията между половете по време на жизнения път водят до по-нисък пенсионен доход и до по-висок риск от бедност с напредване на възрастта при жените. Освен това, възрастните жени са основните потребители и доставчици на услуги в социалната сфера.

ЕС се стреми да допринесе за гарантиране на това, че както по-възрастните жени, така и мъжете могат да се възползват от активен, здравословен и достоен живот чрез справяне с тези неравнопоставености.

Комисията затвърди своя ангажимент за равенство между жените и мъжете със своята **Харта за жените** от 2010 г. и със своята **Стратегия за равенство между жените и мъжете 2010—2015 г.** Тя се стреми да подпомогне напредъка на държавите-членки за равенство между половете чрез:

- публикуване на **годишни доклади за равенството между жените и мъжете**;
- създаване на **структури** на равнище ЕС, като например, групата на високо равнище за равнопоставеност между половете и консултативния комитет за равни възможности за жените и мъжете за насърчаване на равенство между половете и равни възможности между жените и мъжете;
- създаване на **мрежи от експерти по равенство между половете**.

През 2011 г. консултативния комитет за равни възможности за жените и мъжете прие Становище за **измерението на пола за активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията**

През 2011 г. Експертната мрежа за равенство между половете публикува доклада: **„Активният живот на възрастните хора и политиките за равенство между половете: заетост и социално включване на жени и мъже в предпенсионна и ранна следпенсионна възраст“**

Въпросите, свързани с пола се разглеждат в съобщения на Комисията, резолюции на Европейския парламент и заключения на Съвета, които са насочени към теми от рода на **равно заплащане, равни възможности за активен и достоен живот на възрастните хора и ролята на жените в едно застаряващо общество**.

Социални иновации

ЕС насърчава социалните иновации, като все по-важна концепция и източник на нови и креативни решения за социални и обществени предизвикателства. Това включва намирането на нови начини за насърчаване на активния живот на възрастните хора. Осигурява се подкрепа под формата на финансиране за нови инициативи, за по-мощно прилагане на успешни малки по мащаб проекти и инициативи за споделяне на добри практики и иновативни идеи отвъд регионалните и националните граници.

Водещата Европейска платформа срещу бедността и социалното изключване включва „Европейска инициатива за социална иновация“ за разработване на основан на доказателства подход към социалната реформа. Инициативата има достъп до редица съществуващи фондове на ЕС за подпомагане на тези действия, включително до Европейския социален фонд (виж стр. 8) и до „Прогрес“ (виж по-долу). Социалните иновации са важен елемент от водещата инициатива „Съюз за иновации“ (стр. 11).

И двете предложения, които Комисията прие, за регламентите за ЕСФ и ЕФРР за 2014—2020 г., включват социални иновации. Това означава, че държавите-членки и регионите

могат да изберат да инвестират в социални иновации и да разпределят пари от структурните фондове за тази цел. Преди лятото на 2012 г. Комисията ще издаде ръководство за социални иновации за регионите на ЕС.

Програма на ЕС за заетост и социална солидарност („Прогрес“)

„Прогрес“, която има бюджет от 743,25 милиона евро за периода 2007—2013 г., финансира дейности, включително изследвания, правни и политически обучения, свързване в мрежи на НПО, кампании за международен обмен и информиране на обществеността. Тя допринася за програмата за активен живот на възрастните хора чрез многобройни дейности, като например:

- проучване на политики, основани на доказателства, за прехода от заетост към пенсиониране;
- експертни мрежи срещу дискриминацията, за многообразието и равенство между половете;
- обучение на юристи и политици относно антидискриминацията и равенството между половете;
- проучвания за достъпността в Европа и Европейската награда за достъпност;
- проекти за социална иновация.

„Прогрес“ също така осигурява трибуна на възрастни хора чрез съфинансиране на **платформата AGE Европа**, която обединява асоциации на възрастни хора от целия ЕС, както и подобни мрежи, посветени на пола, увреждания и т.н.

За периода 2014—2020 г. Комисията предложи за приемник „Програмата за социална промяна и иновации“. Тя ще интегрира „Прогрес“, Европейските служби за заетост (EURES) и **европейския механизъм за микрофинансиране „Прогрес“**.

Приоритети на общественото здраве, насърчаване и финансиране на физическата активност

Определянето на здравните политики е приоритет на държавата-членка, но ЕС може да помогне за развитието на познания и възможности за справяне с въпроси на общественото здраве, превенция на заболявания и справяне със заплахите за здравето. Той също така работи за привличане на вниманието към основни приоритети на общественото здраве в съответствие с дългосрочните цели за насърчаване на здравословния активен живот на възрастните хора.

В този контекст **Стратегията за здравето 2008—2013 г.** на ЕС има три цели:

1. насърчаване на доброто здравословно състояние в застаряваща Европа;
2. защита на гражданите от заплахите за здравето;
3. подпомагане на динамичните здравни системи и новите технологии.

През 2008 г. заключенията на Европейския съвет подтикнаха държавите-членки и Комисията да разработят ефективни **стратегии за общественото здраве за борба срещу невродегенеративните заболявания, свързани със стареенето**, а препоръките на Съвета от 2009 г. обърнаха внимание на необходимостта от гарантиране на **безопасността на пациентите и превенцията на инфекции, свързани със здравеопазването**.

Европейската комисия публикува съобщения за **системите и услугите за телемедицина** и за **Европейската инициатива за болестта на Алцхаймер и за други деменции** с цел да се насърчи напредъкът в тези основни области за активния и здравословен живот на възрастните хора.

В областта на спорта ЕС играе специална роля за насърчаването на подобряващата здравословното състояние физическа дейност, включително като средство за постигане на активен и здравословен живот на възрастните хора. Той изготви **Бяла книга (2007 г.)** и **Съобщение (2011 г.)** за спорта, в които се отбелязват социалните и икономическите ползи от физическата дейност. Експертна група „Спорт, здраве и участие“, създадена от Съвета, работи по популяризирането на физическата дейност. Тя публикува специфични **Насоки на ЕС за физическата дейност** — включително специален раздел относно услугите за възрастни хора. В процес на изготвяне е нова политическа инициатива на ЕС за прилагането на тези насоки на национално равнище. **Финансиране за транснационални проекти в подкрепа на физическата дейност** и на активния живот на възрастните хора беше предоставено през 2009 г. и отново през 2012 г.

Освен това Комисията създаде здравни комисии и експертни групи за подобряване на обмена и обучението сред основни национални, местни и регионални заинтересовани лица по важни въпроси за здравословното остаряване, включващи теми като **тютюнопушене, затлъстяване, злоупотреба с алкохол, рак**, както и механизми за сътрудничество относно **храненето и физическата дейност, ХИВ/СПИН, здравна сигурност и информация**.

Специална **Здравна програма на ЕС** осигури 321 милиона евро за периода 2008—2013 г. за действия, които насърчават здравето и намаляват неравнопоставеността в здравеопазването; с цел увеличаване на годините здравословен живот и популяризиране на активния живот на възрастните хора — както и за действия по въпроси, като например безопасност на пациентите, и здравна информация. Различни други програми за финансиране на ЕС — по-специално изследвания (виж стр. 10) — също имат здравно измерение.

ЕК предложи нова **Програма за здраве за растеж 2014—2020 г.**, ориентирана към целите на „Европа 2020“, по-специално към заетост, иновации и устойчивост. Тя предвижда специфична подкрепа за Европейското иновационно партньорство за активен и здравословен живот на възрастните хора (стр. 11). Главата за спорта от предложението на Комисията за новата програма на ЕС за образование, обучение, младежи и спорт — **„Еразъм за всички“ 2014—2020 г.** — обръща внимание на физическата дейност за подобряване на здравето.

Насърчаване на достъпността и мобилността

Транспортът е една от основните общи политики на ЕС. Тя е насочена към осигуряване на свободното движение на хора и стоки в подкрепа на вътрешния пазар. Тя, обаче, разглежда и някои въпроси на мобилността, които могат да са особено важни за подпомагането на хората да останат активни на пазара на труда и в обществото с напредването на годините.

Планът за действие на ЕС за градска мобилност (2009 г.) насърчава предоставянето на интегрирани транспортни решения, насочени към гражданите в контекста на демографското застаряване. По-специално той подкрепя зеления градски транспорт, достъпността, правата на пътниците и интелигентните транспортни системи. ЕК подкрепя иновативни проекти и обмена на опит и познания между

държавите-членки и регионите чрез няколко източника на финансиране, сред които **РП7 сътрудничество — транспорт** (виж стр. 10) фондовете за регионално развитие (стр. 8) и програмата **„Интелигентна енергия — Европа“** (стр. 10).

За да насърчи допълнително превръщането на градската среда на Европа в достъпна за всички, Комисията подкрепя **Наградата за достъпен европейски град**, която отличават и почита градове, които са се посветили на осигуряването на достъпна среда за всички, обхващайки физическата среда, транспорта, информационните и комуникационните технологии и системи и други съоръжения и услуги.

Активният живот на възрастните хора изисква също така достъп до стоки и услуги (виж законодателството — стр. 6). **Стратегията за политиката за потребителите** на ЕС (2007—2013 г.) специално определя нарастването на броя на възрастните потребители едновременно като предизвикателство и като възможност за доставчиците на стоки и услуги. Стратегията се подпомага директно от **Програма за действие на общността за политика за потребителите**, която финансира дейности за защита на здравето, безопасността и икономическите и юридическите интереси на потребителите. Тази дейност ще бъде продължена в нова Европейска програма за потребителите и Програма за действие за потребителите (2014—2020 г.), която ще бъде ясно насочена към възрастните потребители.

Активният живот на възрастните хора се подпомага също и от иновативен проект за популяризиране на социалния туризъм. **Програмата „Калипсо“** подпомага извънсезонния туризъм, който носи ползи както за непривилегированите групи, които може да не са в състояние да отидат на почивка по друг начин, така и за регионите, които разчитат на туризма за работни места и растеж. Възрастните хора, които са пенсионери или са на възраст над 65 години, са специфична целева група на инициативата.

Популяризиране на ИКТ за активен живот на възрастните хора

Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) играят все по-голяма роля за подпомагане на активния живот на възрастните хора. Интернет и новите технологии често предоставят изгоден и лесен достъп до информация, стоки и услуги, социално взаимодействие и демократични и граждански процеси. ЕС работи за улесняване на практическото разработване на реалистични ИКТ решения, които осигуряват активен и здравословен живот на възрастните хора.

През 2007 г. Комисията стартира Европейски план за действие за информационните и комуникационните технологии и остаряването, наречен **„Да остаряваме добре в информационното общество“**. Той е насочен към използване на възможностите за създаване на нови, по-достъпни продукти и услуги на ИКТ за възрастните хора. Тези решения имат за цел както да подпомагат активния и здравословен живот на възрастните хора във всички сфери на живота, така и да създават възможности за работа в полза на икономиката като цяло.

Планът за действие „Да остаряваме добре“ съставлява неделима част от **Инициативата i2010 за електронно включване**, която цели да гарантира напредък чрез ИКТ индустрията и обществените органи за достъпност на всички продукти и услуги на ИКТ за непривилегировани групи. Тази стратегия произтича от едно съобщение от 2008 г. **„За достъпно информационно общество“**, която определя предложения за

подобряване на електронната достъпност и по-специално на достъпа до интернет за хора с увреждания и възрастни лица.

Амбициозната програма на ЕС в областта на цифровите технологии за Европа **Digital Agenda 2020**, една от водещите инициативи на стратегията „Европа 2020“ има за цел по-доброто използване на потенциала на ИКТ за насърчване на иновациите, икономическия растеж и напредъка. Тя обръща специално внимание на възможностите, предлагани от ИКТ, за отговаряне на нуждите на едно застаряващо население чрез **цифрова грамотност и умения, електронно здраве и системи и услуги за телемедицина**. Тя съдържа конкретни действия за подобряване на достъпността за възрастните хора и на тези с увреждания, като с това допринася за целите на активния живот на възрастните хора.

Тези разнообразни свързани планове за действия се подпомагат и от многобройни европейски програми за финансиране, по-специално: **РП7-ИКТ** (виж стр. 10); **ICT-PSP** (стр. 11); **AAL** (стр. 11), **ППИ** (стр. 11) и от подпрограмите на **ЕФРР** (стр. 9).

Насърчаване на обучението през целия живот

Превръщането на обучението през целия живот в реалност ще подпомогне активния живот на възрастните хора чрез развитие и поддържане на умения и компетенции, от които хората се нуждаят, за да работят и да участват цялостно в обществения живот. Политиките за образование са сред отговорностите на държавите-членки; ЕС, обаче, работи за подкрепа на приноса, който образованието може да даде за реализирането на общите икономически и социални цели на ЕС в контекста на едно застаряващо общество. **Образование и обучение (ОО) 2020 г.** осигурява стратегическата рамка за това европейско сътрудничество.

Европейските министри, отговарящи за професионалното образование и обучение, определиха своите приоритети за по-добро европейско сътрудничество до 2020 г. в **Комюникето от Брюксел**. То специално разглежда важноста на актуализирането на уменията и компетенциите на възрастните работници. Същевременно **Европейската програма за обучение на възрастни** подчертава важноста на добре развитото предоставяне на обучение за лица в напреднала възраст за насърчване на активния, автономния и здравословен живот на възрастните хора. За да насърчи и насочи политическият процес, Европейската комисия стартира проучването за обучение за активен живот на възрастните хора и обучение между поколенията. Резултатите от проучването ще помогнат за определяне на основните елементи на ролята на обучението в едно застаряващо общество и на неговите последици за Европа.

Програмата за обучение през целия живот (ОЦЖ) на ЕС подпомага както активния живот на възрастните хора чрез инициативи за професионално обучение, така и активният живот на възрастните хора в общността и у дома чрез развитие на лични умения. Проектите са насочени към индивидуални ученици и учащи, но също и към учители, обучаващи и организации. С бюджет от близо 7 милиарда евро за периода 2007—2013 г. ОЦЖ подкрепя възможностите за обучение за хора във всички етапи от техния живот чрез обмен, учебни посещения и дейности за свързване в мрежа. Програмата за учене през целия живот ще бъде последвана от **програмата „Еразъм за всички“** (2014—2020 г.). Тя е едно амбициозно предложение за справяне на общи предизвикателства за образованието и обучението в Европа. Образованието

за възрастни хора, включително учене на по-късен етап в живота, е част от тази програма.

Програмата „**Грюндвиг**“ е специално подразделение на ОЦЖ, което подпомага обучението на възрастни хора. Една от нейните цели е да насърчава личното развитие на хората, тяхната независимост и приносът им към обществото с напредване на годините.

Подкрепа по „Грюндвиг“ за възрастни учащи се

EuViA разработи свързването в мрежа и обмена на най-добри практики около достигането и оправомощаването на възрастни учащи се. Тя създаде ръководство за включване на възрастните хора в обучение и организира текуща мрежа от практикуващи специалисти.

Интересна инициатива по „Грюндвиг“, която насърчава пряко активния живот на възрастните хора в обществото, е **Програмата за възрастни доброволци**. Тя насърчава приносът, който възрастните хора могат да дадат като доброволци в други страни, и по този начин да укрепят солидарността между поколенията.

Друг полезен раздел на ОЦЖ за насърчване на активния живот на възрастните хора чрез заетост е програмата **„Леонардо да Винчи“** за професионално образование и обучение, която може да се използва както за обучение, така и за насърчване на търсенето на възрастни работници.

Cedefop: агенция на ЕС за подпомагане на развитието на политиките за професионално образование и обучение

Cedefop, Европейският център за развитие на професионалното обучение със седалище в Солун, ръководи проект за възрастните работници. Той има за цел да осигури нов поглед върху застаряването и работата чрез нови изследвания и да предложи политики за активно стареене, предназначени за обезсърчване на ранното пенсиониране и за стимулиране на по-дългия професионален живот.

Заклучение

Тази брошура показва, че ЕС подпомага активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията по много различни начини — и че той ще увеличи своите усилия в редица области. Тя също така посочва ясно, че ние трябва да се справим с много широк набор от въпроси и че по-голямата част от работата ще трябва да бъде извършена в държавите-членки на национално, регионално и местно равнище и чрез процеси за колективно договаряне.

ЕС може да предложи много в подкрепа на усилията за реформи в държавите-членки, но много от инструментите и програмите за финансиране, представени в тази брошура, до голяма степен са породени от търсенето. Един подход към активния живот на възрастните хора „отгоре-надолу“, където ЕС поема ръководна роля и казва на политиките в държавите-членки какво трябва да се направи, няма да има успех.

Много от пречките, които трябва да бъдат преодолени, за да стане активният живот на възрастните хора реалност, трябва да се премахнат в съответствие с принципа за субсидиарност, който изисква това да бъде извършено в отделните държави-членки от името на техните граждани.

Политическите инструменти, представени в тази брошура, обаче, подпомагат партньорството между ЕС и обществените органи в държавите-членки, както и между политическите

и заинтересованите лица от различни държави. Техен ангажимент е да се стремят към каузата за активен живот на възрастните хора, която ще определи колко ефективни ще бъдат инструментите на политиката на ЕС. Техните идеи за нови решения могат да се възползват от подкрепата на ЕС за тяхното изпитване и за гарантиране на това, че добрите практики се разпространяват в целия ЕС.

Европейска комисия

Приносът на ЕС към активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз

2012 г. — 20 стр. — 21 × 29,7 см

ISBN 978-92-79-25118-4

doi: 10.2767/66486

Тази брошура представя приноса на ЕС за програмата за активен живот на възрастните хора и показва, че ЕС е силен партньор в това отношение. Целта е да се вдъхновят повече решителни усилия във всички държави-членки за насърчаване на активния живот на възрастните хора, като по този начин се гарантира, че солидарността между поколенията може да устои на изпитанието на застаряването на населението.

Това издание е налично в печатна форма на всички официални езици на ЕС.

КАК ДА СЕ СДОБИЕМ С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ЕС?

Безплатни публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- от представителствата или делегациите на Европейския съюз. Можете да получите координатите им, като посетите следния адрес: <http://ec.europa.eu> или като изпратите факс на следния номер: +352 2929-42758.

Платени публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Платени абонаменти (например годишните издания на сериите на Официален вестник на Европейския съюз, сборника съдебна практика на Съда на Европейския съюз):

- чрез някой от търговските представители на Службата за публикации на Европейския съюз (http://publications.europa.eu/others/agents/index_bg.htm).

Вие се интересувате от публикациите на генерална дирекция
„Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“?

Можете да ги изтеглите от интернет или да се абонирате безплатно за тях на адрес:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Можете също така да се абонирате за безплатния бюлетин на Европейската
комисия „Социална Европа“ на адрес <http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

■ Служба за публикации

ISBN 978-92-79-25118-4

9 789279 251184